

Aan de Minister van Justitie,
Dhr. Dr. E.M. H. Hirsch Ballin,
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Bezoekadres:
Maliebaan 71 G
3581 CG Utrecht

Postbus 13180
3507 LD Utrecht

Tel: 030 - 23 07 190
Fax: 030 - 23 07 191

Datum 26 maart 2010
Ons kenmerk D4.009
Onderwerp Voorgestelde wetswijzigingen m.b.t. regeling
van curatele, meerderjarigenbewind en
mentorschap (uw brief van 26 januari, kenmerk
5637692/10/6)
Bijlage Reactie van MNN op de voorgestelde
wetswijzigingen

e-mail: info@mentorschap.nl
website: www.mentorschap.nl
ING-bank 66 25 35 626
KvK 24408892

Geachte heer Hirsch Ballin,

Bij deze willen wij onze reacties geven op de wetwijzigingsvoorstellen terzake de beschermingsmaatregelen voor volwassenen, zoals bijgevoegd bij uw brief van 26 januari jl en zoals ook op www.overheid.nl werd gepubliceerd voor consultatie

In uw brief geeft u aan wat de hoofdzaken zijn, zoals ook in het algemene gedeelte van de memorie van toelichting staat beschreven, en u noemt voorts een aantal overige vermeldenswaardige punten. In het bijgaande geven wij onze reactie op de betreffende hoofdpunten en overige punten zoals wij die, vanuit onze missie, kennis en ervaring met name op gebied van mentorschap van het grootste belang achten.

Samengevat kan gesteld worden dat wij de wetwijzigingsvoorstellen positief beoordelen. Daarbij benoemen we wel een aantal punten waarvoor we bij het verdere wetswijzigstraject én uw verdere beleid ter zake bescherming van meerderjarigen de nodige aandacht willen vragen. Wij rekenen er graag op dat u die zult willen geven. Daarbij zijn wij desgewenst graag tot overleg en toelichting bereid.

Met vriendelijke groet
Namens het bestuur van Mentorschap Netwerk Nederland,

C.J.G. Theeuwes
Voorzitter

Reactie van Mentorschap Netwerk Nederland (MNN) op de voorgestelde wetswijzigingen m.b.t. de regeling van curatele, meerderjarigenbewind en mentorschap voor wilsonbekwame meerderjarigen ¹

Vooraf

Wat is en doet MNN

Mentorschap Netwerk Nederland is de landelijke steunstichting van 20 stichtingen die op dit moment in 32 regio's actief zijn met het organiseren van werving, selectie, matching en begeleiding van vrijwilligers die mentor willen worden. Dit is m.n. van belang wanneer er geen familie is om mentor te worden.

MNN werd in 2006 opgericht vanuit enkele regionale initiatieven. De motivatie was hun waarneming dat mensen die niet (meer) voor zichzelf kunnen opkomen en geen familie hebben om dat te doen, al te makkelijk aandacht en zorg op maat te kort komen. Vaak spelen (ex)bestuursleden en (ex)medewerkers van zorginstellingen een actieve rol bij de ontwikkeling van de betreffende vrijwilligerspools. Dit vanuit het besef dat het niet past om zorg en behandeling te bieden zonder een cliënt(vertegenwoordiger) hierover te informeren en diens instemming te kunnen vragen.

De missie van MNN luidt:

"Elke burger in Nederland wordt, wanneer zij/hij de regie over haar/zijn leven verliest, op het gebied van verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding in voldoende mate vertegenwoordigd, zodat de mogelijkheid om te blijven leven in de stijl waarin zij/hij dit gewend is, zo optimaal als mogelijk wordt gewaarborgd".

Uitgangspunten van onze reactie

De mogelijkheden die de wet biedt tot benoeming van een mentor, om vertegenwoordiging te regelen, vinden wij van grote waarde. De wet is essentieel voor de positie van waaruit vrijwilligers zich inzetten om het belang van individuele cliënten te verwoorden en over het voetlicht te brengen ten overstaan van organisaties die verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding bieden.

Gelet op de kwetsbaarheid van de mensen waar het om gaat, vinden wij kwaliteit en m.n. transparantie i.c. bereidheid om verantwoording af te leggen over hoe het mentorschap wordt ingevuld en uitgevoerd, van groot belang. In de afgelopen periode is daarom een beschrijving gemaakt van uitgangspunten, doelen en processen welke door de regionale stichtingen als richtpunt voor hun werkwijze wordt gehanteerd.

De uitgangspunten betreffen regie over het eigen leven, kwaliteit van leven en communicatie en informatie. De gedragscode die mentoren dienen te onderschrijven is hierbij van belang. Op basis hiervan kan ieder er van op aan dat een mentor die door de regionale stichtingen voor benoeming wordt voorgedragen en wordt begeleid, werkt conform de uitgangspunten. ²

De navolgende reactie op het wetsvoorstel is gebaseerd op de kennis en ervaring die afgelopen jaren in praktijk is ontwikkeld en opgedaan. De bovengenoemde uitgangspunten staan hierbij centraal.

¹ zoals in de brief van de Minister van Justitie d.d. 26 januari jl (kenmerk 5637692) aan MNN werd voorgelegd en ook op www.overheid.nl ter consultatie bekend werd gemaakt (zie www.overheid.nl; overheidsinformatie, internetconsultatie; geplaatst 26 januari)

² "Goed mentorschap", beschrijving van doelen en processen om vanuit de Regionale Stichtingen Mentorschap te voorzien in goed mentorschap door vrijwilligers. Uitgave MNN, 2009. De gedragscode is hierin opgenomen.

Mogelijkheid die de wetwijzigingen biedt aan Regionale Stichtingen Mentorschap om te worden benoemd als curator.

Onze reacties spitsen zich voornamelijk toe op de door u in uw brief genoemde punten die (mede) direct het mentorschap betreffen.

Aan het einde reageren wij met enkel overige punten, waaronder de mogelijkheid die de wetwijzigingen biedt aan Regionale Stichtingen Mentorschap om te worden benoemd als curator.

Reacties op de belangrijkste wijzigingsvoorstellen m.b.t. mentorschap, zoals in de begeleidende brief aan MNN zijn vermeld.

1. Voorstel tot aanvullende wettelijke voorschriften in de vorm van kwaliteitseisen te stellen aan professionele bewindvoerders, curatoren en mentoren, om als zodanig te kunnen worden benoemd (m.n. artikelen 383, 435, en 452)

Wij onderschrijven het belang hiervan en staan positief tegenover de voorgestelde regeling.

Zoals in de eerste paragraaf "vooraf" gemeld, acht MNN kwaliteit en transparantie van groot belang. Wij willen wel aandacht vragen voor de volgende punten.

- in het wetsartikel worden een aantal punten genoemd waarvoor kwaliteitseisen gaan worden gesteld, te weten:
 - bedrijfsvoering
 - minimaal aan hen opgedragen mentorschappen
 - scholing en begeleiding van personen door wie ze de taak van mentor uitoefenen
 - toezicht op de personen door wie ze het mentorschap uitoefenen.

Wij zouden bepleiten in de Memorie van toelichting toe te voegen dat in de AMvB zal worden opgenomen dat het toezicht op deze personen (mede) het toezicht betreft op de wijze waarop ze het mentorschap uitoefenen en dat die wijze van uitoefening daarbij nader wordt omschreven.

Wij vinden het van essentieel belang dat de mentor de nodige (tijds)inzet betracht om zich een beeld te vormen van de (geloofs- en levens-) overtuigingen van cliënt en, daarmee samenhangend, van de culturele achtergronden en leefgewoonten van de cliënt, als vertrekpunt bij het formuleren en behartigen van diens belang.

NB: het gaat ons niet om kwantitatieve eisen qua tijdsinzet, maar wel om de expliciete kwalitatieve eis dat de nodige betrokkenheid wordt geleverd, bij de persoon en zo nodig naasten, om zich een beeld te vormen van het actuele welbevinden van de persoon, nodig voor goede belangenbehartiging. Dit incl. het hiervoor nodige beeld van de levensgeschiedenis en -wensen en zingeving van de cliënt.

- Toetsing door (alleen) een accountant lijkt ons wat dit betreft overigens niet goed mogelijk. Binnen MNN willen we kijken naar aanvullende onderlinge toetsing op bedoelde uitvoeringspunten.

Wij rekenen er graag op betrokken te (blijven) worden bij de uitwerking van de kwaliteitseisen en wijze van toetsing.

2. Voorstel tot het regelen van een mogelijkheid van benoeming van rechtspersonen tot curator en mentor (383 en 452)

Wij kunnen dit onderschrijven en vragen daarbij aandacht voor het volgende.

- Het moet duidelijk zijn dat natuurlijke personen als mentor benoemd kunnen blijven worden.
Dit kan door artikel 452 lid 5 als volgt te laten luiden: "Voor benoeming komen andere dan in het derde en vierde lid bedoeld ...(enz)"

Wij achten dit om meerdere redenen van belang:

- Wij onderschrijven de regel dat in voorkomende gevallen de voorkeur van betrokkenen voor een bepaalde persoon zo veel mogelijk moet kunnen worden gevolgd. Dit past ook bij het uitgangspunt dat het mentorschap bij voorkeur niet op professionele, bezoldigde basis wordt vervuld maar onbezoldigd, door personen die bekend en vertrouwd zijn met de cliënt (en vertrouwd worden door de cliënt).
- We verwachten overigens dat het door veel mensen makkelijk gevonden zal worden wanneer in formele zin de stichtingen tot mentor kunnen worden benoemd. Echter we verwachten dat er ook vrijwilligers zijn die zelf de verantwoordelijkheid van mentor geheel willen en kunnen blijven dragen.

Dit dient o.i. mogelijk te blijven, met daarbij de mogelijkheid om deze personen te begeleiden.³

- Overigens wordt voorgesteld de regel te schrappen dat personen, behorend tot de leiding of het personeel van de instelling waar iemand verblijft, geen mentor kunnen worden.
Wij willen wat dit betreft bepleiten om goed te regelen dat onafhankelijkheid gewaarborgd blijft.
Dit betekent o.i. dat kantonrechters in acht dienen nemen dat er voldoende organisatorische afstand is. Wij bepleiten om dit in de Memorie van toelichting op betreffend punt (v) expliciet zo te benoemen.

3. Voorstel tot het regelen van een mogelijkheid tot benoeming van 2 curatoren en mentoren (383 en 452)

Hier staan we positief tegenover.

Dit, omdat het de veiligheid kan bieden dat bij afwezigheid van de een de ander er nog is. En omdat waarschijnlijk meer geschikte kandidaten om mentor te worden bereid gevonden kunnen worden, wanneer zij niet (of niet direct) als enige verantwoordelijk hoeven te worden.

Wij kunnen ons hierbij ook voorstellen dat benoeming van een natuurlijke persoon (familielid of vrijwilliger) en rechtspersoon (regionale stichting mentorschap) door cliënten gewenst zal worden en een meerwaarde kan hebben.

Het moet overigens natuurlijk niet zo zijn dat de mogelijkheid tot benoeming van twee mentoren wordt toegepast wanneer zich in een familie onenigheden voordoen

³ Dit kan o.i. geregeld worden door bij de bedragen die Justitie gaat bepalen voor beloning en kostenvergoeding ook een bedrag te bepalen als vergoeding voor niet professionele mentoren, om begeleiding mee te bekostigen.

Het zou voor ons overigens goed voorstelbaar zijn dat, met het oog op kwaliteitsborging, mentoren die voor meerdere personen mentor willen zijn, vanaf 3 of 4 mentorschappen aan de professionele normen gehouden worden.

rond de vraag wie het best als mantor kan worden benoemd. Dit zou immers dat probleem niet oplossen.

4. Voorstel tot het regelen van een aanspraak op beloning van bewindvoerders, curatoren en mentoren (380, 386, 447 en 460)

Er van uitgaande dat onder de betreffende beloning ook wordt verstaan de vergoeding van stichtingen die met vrijwilligers werken (i.c. vergoeding van organisatie en coördinatiekosten en onkosten van vrijwilligers) staan we hier positief tegenover.

Aandachtspunten:

- *Het lijkt ons goed dat in de memorie van toelichting het bovenstaande te expliciteren en daarbij aan te geven dat beoogd wordt recht te zullen doen aan de uitvoeringspraktijk dat de tijdsbesteding voor uitoefening en begeleiding per situatie veel kan verschillen (denk aan gemiddelde op basis van bepaalde bandbreedtes en daarbij de mogelijkheid om zonedig extra begeleidingsuren apart vergoed te kunnen krijgen)*
- Een belangwekkende vraag is ten wiens laste de vergoeding zal gaan vallen.
Wij kunnen de huidige beginselen onderschrijven dat de vergoeding in beginsel ten laste van belanghebbenden wordt gebracht, voor zover dat redelijkerwijs door hem of haar is op te brengen.
Wij signaleren dat er voor uitwerking hiervan wel de nodige aandacht wordt gewenst, opdat de kosten geen onoverkomelijke drempel gaat worden voor betrokkenen om (tijdig) mentorschap aan te vragen.
Zo dient o.i. goed met gemeenten te worden afgesproken dat mensen in een minimale inkomenspositie met zekerheid bijzondere bijstand kunnen verkrijgen om de kosten te voldoen.

Daarbij willen we, hoewel ons advies hierover niet gevraagd wordt, de suggestie doen om te kijken of de kosten van mentorschap voor de cliënt kunnen worden beperkt (tenminste voor een deel) door de mogelijkheid te bieden ze in voorkomende gevallen in mindering te brengen van de eigen bijdragen voor AWBZ en WMO, die wordt geïnd door het CAK.

Medefinanciering vanuit het collectief lijkt ons alleszins eerlijk en redelijk: het past bij het bieden van bescherming vanuit het collectief dat het collectief daar ook de kosten (mede) van draagt. Overigens heeft niet alleen de persoon zelf maar ook de omgeving baat bij goed mentorschap (m.n. instellingen hebben om goed en efficiënt te zorgen een goede vertegenwoordiger nodig).

NB: Wanneer mentorschap én bewindvoering nodig is en uitvoering is gewenst door aparte personen, is sprake van dubbele kosten en is de vraag wie betaalt dus nog extra belangrijk.⁴

⁴ Dit is o.i. vaker gewenst dan op dit moment de praktijk is.

Het vertrekpunt om het mentorschap, wanneer er ook een bewindsmaatregel geldt, zo veel mogelijk aan de bewindvoerder toe te kennen (tenminste voor zover er geen familie geschikt en bereid is) is o.i. niet geschikt. Het leidt er o.i. nu in praktijk al te makkelijk toe dat het mentorschap onvoldoende aandacht krijgt, zowel wat betreft vereiste tijd als wat betreft vereiste competenties.

5. Voorstel tot het regelen van periodieke evaluatie van nut en noodzaak van voortzetting van de betreffende beschermingsmaatregel (385, 446a en 459)

Hier staan wij positief tegenover. Dit aangezien niet onnodig zeggenschap ontnomen moet worden.

Wel vinden wij dat 5 jaar erg lang is. Van belang op dit punt is dat de wet de kantorechters de mogelijkheid biedt bij benoeming te kijken naar aanwezige redenen om eerder te evalueren en dit bij de beschikking belegt.

Wij willen bepleiten dit in de Memorie van toelichting meer dan nu te benadrukken. Ook willen we bepleiten te benadrukken dat er een brede toegang is tot de kantonrechter voor personen in kwestie en anderen in hun omgeving, die mentorschap kunnen aanvragen, om een verzoek tot beëindiging in te dienen en dat de kantonrechter in die gevallen dan ook zo nodig deskundigenonderzoek zal laten doen.

6. Voorstel tot het regelen van een mogelijkheid voor de kantonrechter om door deskundigen te laten onderzoeken of aan de kwaliteitseisen wordt voldaan (386, 436 en 459).

Borging van kwaliteit is voor ons een belangrijk uitgangspunt en we staan hier dan ook positief tegenover.

Wij kunnen ons voorstellen dat het soms om vragen kan gaan waarbij de deskundigheid van nut kan zijn die in de kring van regionale stichtingen voor mentorschap is opgebouwd. Wij willen desgewenst meedenken en werken hoe die deskundigheid dan kan worden benut.

We willen overigens benadrukken dat ook wanneer er mentorschap wordt geboden door natuurlijke personen, niet professioneel, onderzoek dient plaats te vinden wanneer er signalen zijn dat het mentorschap niet goed wordt uitgeoefend.

Overige punten

Onze belangrijkste overige reacties zijn verder de volgende:

1. Aanvragen van mentorschap vanuit welzijnsstichtingen gewenst

Door extramuraliseringsbeleid in de zorg en invoering van de WMO is het o.i. van toenemende betekenis dat ook de voor gemeenten werkende stichtingen voor welzijn, wanneer zij de behoefte daaraan signaleren, het mentorschap kunnen aanvragen.

Wij willen bepleiten dat dit mogelijk wordt.

Het is weliswaar op dit moment voor hen net als voor ieder mogelijk om mentorschap aan te vragen via de officier van Justitie maar wij vrezen dat dit al te vaak wordt ervaren als een te hoogdrempelige weg.

Welzijnsinstellingen zouden met hun expertise en netwerken een o.i. relevante meerwaarde kunnen hebben om te bereiken dat mensen die een mentor nodig hebben niet "tussen wal en schip" vallen.

2. Voorlichting over de taken en bevoegdheden van mentoren vraagt aandacht

In het algemene deel van de memorie van toelichting wordt gesteld dat de knelpunten in de praktijk niet altijd om wetswijziging vragen maar deels ook om goede voorlichting over de taken en bevoegdheden van een mentor. Wij onderschrijven dit: voorlichting vraagt aandacht.

Wij zouden graag in nader overleg treden met uw Ministerie om, aansluitend op de mogelijkheden die er vanwege de steun vanuit VWS afgelopen tijd is geweest, hier komende tijd de nodige aandacht aan te geven. Zodat in de memorie van toelichting niet alleen de behoefte hieraan wordt genoemd, maar ook het zicht geboden kan worden dat deze behoefte wordt ingevuld (zonder dat de kosten op individuen afgewikkeld worden).

3. Ondersteuning van familiementoren vraagt aandacht

Kwaliteit van mentorschap is een belangrijk punt.

Het lijkt ons gewenst er aandacht aan te besteden dat de wet zodanig komt te luiden dat deze ruimte biedt aan kantonrechters om bij benoeming van familiementoren resp. benoeming van niet professionele natuurlijke personen te kunnen beschikken dat de betreffende gewenste en/of nodig geachte training en begeleiding ontvangen kan worden.

Dit kan de bereidheid en de kwaliteit vergroten.

De stichtingen voor mentorschap willen hier graag in voorzien. Van belang lijkt dat de kosten hiervoor geen drempel hoeven vormen (zie voorgaand punt 4).

4. Mogelijkheid die de wetswijzigingen biedt aan Regionale Stichtingen Mentorschap om te worden benoemd als curator.

In de memorie van toelichting staat vermeld dat de regionale stichtingen mentorschap naar verwachting ook bereid zullen zijn om aansluitend op de wetswijzigingen mee te werken aan de uitvoering van curatele.

Dit lijkt ons juist. Daarbij willen we wel wijzen op het volgende.

Wij menen dat de stichtingen m.n. aan de uitvoering kunnen bijdragen wat betreft de mentortaken. De bewindstaken zullen o.i. veelal beter niet bij dezelfde (vrijwillige) personen kunnen worden gelegd. Wij denken dat de stichtingen (mede) benoeming als curator zullen willen en kunnen aanvaarden voor zover de bewindstaken zullen kunnen worden uitbesteed en/of als het gaat om benoeming van 2 curatoren met verdeling van taken.

Het wetsvoorstel biedt deze mogelijkheid.

De kosten zullen vergelijkbaar zijn met die van de combinatie van mentorschap en bewind; dit behoeft wel aandacht (zie punt 4 pag. 4 onderaan).